

ርእሱ-ዓንቀጽ

ማሕበረሰብ ዓለም ግዴታኑ የልዕል!

አብ ግንቦት 1998 ኣብ ልዕሊ ኤርትራን ህዝባን ዝተኣወጀ ቅሉዕን ዘይምኹኑይን ወራር፡ ዕላማኡ ከይወቕዕ ምስ ፈሸለ፡ ኣብ ወርሓት ሰነን ታሕሳስን ናይ 200 ዓ.ም፡ ኣብ ኣልጀርስ ክልተ ስምምዓት ሰላም (ኣፈናዊን ኣጠቓላልን) ከምእተኸተሙ ዝፍለጥ እዩ። ስምምዕ ኣልጀርስ ብመንገዳነት ሕቡራት ሃገራትን ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃን ዝተበጸሐ ኮይኑ፡ ኣውሓስቲ ትግባረ ናይቲ ስምምዕ ተባሂሎም ክታሞም ዘንበሩ ድማ፡ ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ፡ ኤውሮጳዊ ሕብረትን መንግስቲ ኣልጀርያን እዮም። ስምምዕ ኣልጀርስ፡ ሓሙሽተ ኣባላት ዝሓቑፈ ዘይሻራዊ ዳናዩ ኮምሽን ከምስረት ዝእዝዝ ኮይኑ፡ ኣብቲ ስምምዕ ተጠቒሶም ዘለዉ ቁልፊ ሓረጎት እዞም ዝስዕቡ እዮም፡-

- 1) እቲ ዝቐውም ኮምሽን፡ ንዶባት ክልቲኦን ሃገራት ዝምልከት መግዛእታዊ ውዕላት (Pertinent Colonial Treaties) 1900፣ 1902፣ 1908፣ ከምኡ'ውን ተዛማድነት ዘለዎ ኣህጉራዊ ሕጊ (Applicable International Law) ምርኩስ ብምግባር ብይኑ ይህብ፣ ብኡ መሰረት ከኣ፡ ዶብ ናይ ምሕንጻጽን ምምልካትን ሓላፍነት ይስከም፣
- 2) እቲ ዝወሃብ ብይን ናይ መወዳእታን ቀያዲን ይኸውን፣
- 3) ስምምዕ ኣብ ልዕሊ ዝጠሓስ ወገን ብመሰረት ምዕራፍ 7 ቻርተር ው.ሕ.ሃ. ኣብ ልዕሊኡ ቀጻዲ ስጉምቲ ይውሰድ ዝብሉ እዮም።

እዞም ሰለስተ ቁልፊ ሓረጎት፡ ነዞም ዝስዕቡ ሓቕታት ዘጉልሑ እዮም፡-

- እቲ ዝወሃብ ብይን፡ “ኣብ መግዛእታዊ ውዕላትን ተዛማድነት ዘለዎ ኣህጉራዊ ሕጊን ይምርኩስ” ዝብል ነጥቢ፡ ነቲ ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ ብ1964 ኣብ ካይሮ ብውሳኔ AHR/Res 16(1) ዘሕልፎ “መግዛእታዊ ዶባት ይከበር” ዝብል መትከል መሰረት ዝገበረ ኮይኑ፡ ብመንጻር ክውንነት ሃገራት ኣፍሪቃን ዓለምናን፡ ጉዳይ ዶብ ብኸልእ መገዲ ክፍታሕ ከምዘይክእልን ከምዘይግብኡን ዘነጻር’ዩ
- “እቲ ዝወሃብ ብይን ናይ መወዳእታን ቀያዲን ይኸውን” ዝብል ሓረግ፡ ሓንሳብ ብይን ምስተዋህበ፡ ናይ ይግባይ መሰል ከምዘየለ፡ ዝኾነ ካልእ ኣልዩ፡ ሽምግልና ይኹን ዘተን ካልእን ከምዘይፍቀድ እዩ ዘነጻር፣
- “ስምምዕ ኣብ ልዕሊ ዝጠሓስ ወገን ብመሰረት ምዕራፍ 7 ቻርተር ሕቡራት ሃገራት ስጉምቲ ይውሰድ” ዝብል ሓረግ ድማ፡ ነቲ ዝወሃብ ብይን ብምጥሓስ ማለት ዘይሕጋዊ ተግባር ብምጵኑ፡ ብኡ መሰረት ኣብ ልዕሊ’ቲ ሕጊ ዝጠሓስ ወገን ካብ እገዳታት ጀሚርካ ክሳብ ወተሃደራዊ ስጉምቲ ዝኸይድ መቐጻዕቲ ክውሰነሉ ከምዝግባእ እዩ ዘመልከት።
- ነዚ ቀንዲ ነጥብታቱ ተጠቒሱ ዘሎ ውዕል መሰረት ብምግባር፡ እቲ ዝቐመ ኮሚሽን፡ ኣብቲ ዝቐጸለ ልዕሊ ሓደ ዓመት፡ ብክልቲኦም ወገናት ዝቐረበ ጭብጥታት ብምርኣይ፡ ዝምልከቶም መግዛእታዊ ውዕላትን ተዛማዲ ኣህጉራዊ ሕጊን ምርኩስ ብምግባር፡ ብ13 ማዝያ 2002 ውሳኔ ምሃቡ ዝፍለጥ እዩ።

ድሕሪ ውሳኔ ኮምሽን፣ እቲ ዝቐጽል ዕማም፡ ዶባት ኣብ ባይታ ምምልካት'ዩ ነይሩ። ኮምሽን ዶብ ብዘውጽኦ ናይ ግዜ ሰሌዳ መሰረት ከኣ፡ ከሳብ ሕዳር 2003 ምምልካት ዶብ ኣብ ባይታ ተወዲኡ፡ እቲ ጉዳይ ክዕጸ ነይርዎ። የግዳስ፡ እቲ ኮምሽን፡ ስርዓት ወያነ ብደገፍ ምምሕዳር ኣመሪካ ዝፈጥሮ ዝነበረ ማእለያ ዘይብሉ ዕንቅፋታት ሰጊሩ ስርሑ ንምፍጻም ብኣዝዩ ኣሸጋሪ ግዜ'ዩ ኣሊፉ። ኣብ መወዳእታ ከኣ፡ ብሰንኪ ዘጋጠሞ ዕንቅፋታት፡ ነቲ ሕጋዊ ብይን፡ ብሸርቲዮል ምምልካት ኣብ ካርታ ኣስፊሩ ዕማሙ ክዘዝም ወሲኑ። ብኡ መሰረት፡ ኣብ ሕዳር 2007፡ ነቲ ልዕሊ 1000 ኪ.ሜ ዝዘርጋሕ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ብጂኦግራፊያዊ መራኸቢ ነጥቢታት (Coordinates) እንተላይ ኣዕኩድ ዝትከለሉ ደቂቕ ዝርዝራት ኣነጺሩ፡ ኣብ 45 ካርታታት ብምስፋር፡ ቅድሓቱ ንክልቲኣን ሃገራት ከምኡ'ውን ንባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ብምርካብ ዕማሙ ፈጸሙ። እቲ ኮሚሽን ስርሑ ዛዚሙ ናብ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ዘቕረቦ ናይ መጨረሻታ ጸብጻብ፡ ከምዚ ዝስዕብ ኣስፊሩ ይርከብ።

“... እቲ ብ 13 ማዝያ 2002 ብዝተዋህበ ውሳኔ ዝተሓንጸጸ፡ ኣብ ሕዳር 2007 ድማ ብሸርቲዮል ምምልካት ተነጺሩ ዘሎ ዶብ፡ ንክልቲኦም ወገናት ቀያዲ እዩ። ነዚ ዶብ'ዚ ዝጻረር ወይ ዝጥሕስ ዝኾነ ተግባር ከኣ ዘይሕጋዊ እዩ። ...

ጉዳይ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን እምበኣር፡ ቅድሚ 13 ዓመት ብይን ተዋሂብዎ ዝተደምደመ፡ ቅድሚ 8 ዓመት ብሸርቲዮል ዲሞክራሲን ተተግቢሩ ዘኸተመ እዩ። ብድሕሪ'ዚ፡ ጉዳይ ኤርትራን ኢትዮጵያን “ዶባዊ ምስሕሓብ” ምዃኑ ኣብቂዑ እዩ። ከምቲ፡ ኮሚሽን ዶብ ኣብ ናይ መጨረሻታ ደብዳቤኡ ዝገለጸ፡ ብሕጊ ዝተኸለለ ዶብ ጥሒስካ ልኡላዊ መሬት ናይ ምሓዝ ተግባር ጎበጣ ምዃኑ፡ ብመሰረት ምዕራፍ 7 ቻርተር ሕቡራት ሃገራት ስጉምቲ ክውሰድሉ ዝግባእ ዘይሕጋዊ ተግባር'ዩ። ምዕራብያውን ሃገራት ኣብቲ ኣብ ምብራቓዊ ኤውሮጳ ኣጋጢሙ ዘሎ ናብ ጎንጺ ዘምርሕ ቅልውላው፡ “ልኡላውነት ሃገራትን ዶባትን ይከበር፣ ሓንቲ ዓባይ ሃገር ንሓንቲ ንእሽቶ ሃገር ክትጎበጣ መሰል የብላን” እናበላ ኣኸሪረን ከምጉታን ስጉምቲ ንምውሳድ ክጓየያን ተራእየን እዩን።

ማሕበረሰብ ዓለምን ወካሊኡ ሕቡራት ሃገራትን እምበኣር፡ እንተድኣ “ሕጊ ይከበር” ዝብል ይንቐነቐ መርገጺ ሃልይዎ፡ ኣብዚ ጉዳይ'ዚ እውን ካብ ድርብ መለክዒታት ርሒቑ፡ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ተፈጸሙ ዘሎ ግህሰት ልኡላውነትን ጎበጣን ብትሪ ብምቅዋም፡ ብመሰረት ምዕራፍ 7 ቻርተር ውድብ ሕቡራት ሃገራት ግዴታኡ ክፍጽም ይግባእ።

(ቅዳሕ ካብ ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ 13/ሚያዝያ 2015)